

Gerhard Fritsch

ÉJNEK HÍVJÁK EZT A SÖTÉTET

(poéma)

Gerhard Fritsch 1924. március 28-án született Bécsben.

A hadifogságból való visszatérte után 1946-50 között germanisztikát és történelmet tanult a bécsi egyetemen. Akkoriban szerkesztőként és kiadói lektorként dolgozott, 1951-59 között pedig könyvtáros volt.

Az 1959-65 közötti időszakban a „Wort in der Zeit” c. folyóirat szerkesztője, a „Literatur und Kritik” c. folyóiratnak előbb szerkesztője, majd társfőszerkesztője, végül az 1966-69-es években tiszteletbeli főszerkesztője.

1952 óta jobbra borús hangvétel jellemzi líráját; példa erre a *Lehm und Gestalt (Agyag és forma)* (1954) című kötete. Háborús és hadifogságbeli élményei örökre nyomot hagytak benne, s ez rányomja bélyegét írásaira is.

Írt társadalomkritikai regényeket is, mint pl. a *Moos auf den Steinen (Moha a köveken)* (1956), valamint hangjátékokat és esszéket.

Műfordítóként többek között Wystan Hugh Auden és Miroslav Krleža műveit fordította.

1969. március 22-én Bécsben önkézzel vetett véget életének.

*

Mindössze ennyi az, amit Gerhard Fritsch életrajzi vonatkozásairól sikerül kideríteni. Egyelőre nem bánnak vele túlon túl bőkezűen az irodalomtörténészek, noha életműve (ha csupán költői munkásságát tekintjük) egy idő után méltán tarthat számot nagyobb érdeklődésre. Majd ha lehiggadnak a mai - sokszor a formátlanságig végletes - stílusirányzatok, ha ismét az érzellemmel táplált értelem kerül hatalomra.

Fritsch 45 éves korában bekövetkezett haláláig alkotott verseit két kötetben adták ki - meglehetősen érthetetlen módon. A vékonyabb kötet ugyanis egyetlen verset, pontosabban egy poémát tartalmaz, s ez valamilyen okból nem került be az összegyűjtött versek közé. Egyszer talán majd kiderül, miért nem.

Lírájára - mint arról életrajzából is értesülhetünk - meghatározó hatással volt a háború és a hozzá kapcsolódó hadifogság. Verseinek komoly hányada szól erről közvetlenül vagy áttételesen. (Egyelőre nem bizonyított tény ugyan, de a Fritsch-kutatók talán majd igazolni fogják a feltevést, hogy korai halálában nem kis szerepet játszhattak azok a hatások, melyek őt fiatalon érték.) Ha gyűjteményes kötetében lapozgatunk, korai versei a szovjet fronton szerzett élményeiről, szovjet városokról szólnak, de a téma később is visszatér, közvetett formájában tán még megrázóbban, ahogy erről pl. a *Por* című költemény tanúskodik. De vissza-visszatérnek a háborús képek az említett poémában, az *Éjnek hívják ezt a sötétet (Dieses Dunkel heißt Nacht)* című nagylélegzetű műben, amelyben egy vonaton történő utazás keretében villannak fel a múlt - kiváltképp a háború - és a jelen (egy mindennapi utazás és a hétköznapi élet) képei.

Fritsch verses képalkotása rendkívül visszafogott; hiányoznak belőle a nagy indulatok, a nagy kitörések. Inkább valamiféle rezignáltság, az elszenvedett élmények csöndes tudomásulvétele, elfogadása jellemzi költeményeit.

Értekes és érdekes olvasmány a verseket kedvelő és értő embereknek.

Enélyi Z. János

Éjnek hívják ezt a sötétet

(poéma)

I

Koromból van az éj

Éjnek hívják ezt a sötétet
s néhány állomással elébb
még úgy hívták táj és este
egy faszor
amelyen magadat láttad
egy kerékpáron tovaringani
sárga szín a szemekben akár egy
macska
nos úgy hívják éjszaka
nedves koromból készült éjszaka
mit szaros aprópénznek érzel
éjszaka koromból
éjszaka aprópénzből s koromból
éjnek hívják ezt a sötétet

És te
ki ez a te
éjszaka én
ént fogok mondani néked
ezen a koromból való éjszakán

Üveg és lemez és fa mögött
járok
megyek éjnek hívott sötétségen át
s az ablak be van maszatolva
kimoshatatlan iskolai szivaccsal
olcsó nyaralások
hulladékán vágok keresztül
cigarettaból pőfékelve
álmosan
egyedül

Egyedül divatos szó ez
túlzsúfolt harmadosztályú kocsikban
hol a szomszéd alfele
közelebb van mint a lélek
természetesen a magadé
egyébként lélek
szintén egy olyan szó
ami szaros aprópénznek érzik
egyedül tehát

Egyedül
úgy tapad ez meg az ablakon
mint arcom
mellyel beszélni lehetne
akár az elhúnyt est kerékpárosával
ha egy becsületességi roham
az ablakbéli arcot
hirtelen le nem törölné
széles
a szomszéd alfele
és sajnos nem nőhöz tartozik
de idővel ez is
az idegekre megy
idegekre a nadrág alatt
idegekre az íny alatt
idegekre a talpak alatt

Mit mondanak a kerekék
a kerekék valamit mondanak
hallga
hallga
hallgahallga

Hová
hová igyekszel
hová mennél
s a kerekékkel
adok magamnak választ
bárgyú választ
valamilyen választ

Valahová
valahová
valahová

Ez minden
amit mondhatok

Valahová
jobb mint sehová
ez meggyőző ama korokban
melyek oly kedélyesen bizonytalanok
ez meggyőző
fix alkalmazású hazatérőknek
akik immár gyorsvonaton s
vendéglőkben
csevegnek völgykatlanbeli ütközetekről
mint egykor

Giselher nagyapó a párbajról
valahová jobb
mint sehová

Sehová
jobb volt mint valahová
te még nem tudod ezt
sose feledd
mondták később
ócska plakátok

Nem is merült feledésbe
csupán az emlékezet lett
kegyesebb
a háború
mely főként nem
szombat estékből állott
kantináruból
egy kis francia nőből
előnyomulásból és vodkából
meghalt
a kantináru
két kiadása közötti
rövid szünetekben
valahová jobb
mint sehová

Sehová
jobb volt mint valahová
a szünetekben
a végtelenül hosszú szünetekben
amelyekben halni
indultunk
leghidegebb mindig az éjjel
ha kibotorkálsz
a meleg menedékből
az erdőkből előfűjtató
nagy Haladás-lokomotívok
nyomjelző-sziporkái közé
a tudomány partizánjai
a szemüveget viselő szénégetők
fűtötték azokat fel
ezért van szívünk körül
hirtelen olyan hideg
és hideg az is
amit verejtékezel
a szünetekben
a végtelen szünetekben
mielőtt...

Sehová
jobb mint valahová

II

Zöldek oly zöldek a holtak

Éjnek hívják a sötétet
valamit mondanak a kerek
koromból van az éj
koromból
korom

És akkoriban miből...
miből volt az éj
akkoriban az éj
az éj félelemből volt félelemből
nem
rettenetből
A kerek zengték a História birodalmi
rádió
dallamosan szentelen
szünetjelét
te rá fogsz menni
rámész
hamarosan rámész
beledöglesz
beledöglesz

S a vonat robogott
át a gondosan irtott nyiladékon
egyre mélyebben befelé a félelembe
és zengett a szünetjel
és melletted az ott már régóta
nem mosta a lábát
félelemnek hívták az éjt
és a kerek a kerek
ők egyre daloltak

Szmolenszkben a katedrális
Varsóban a kastély
Vilna este
és zöld oly zöld
a szokolovi gettó
körbejárnak a holtak
s úgy kínálkoznak fel mint a kurvák
jőjj velem
fújják a kis kuvikok
a kerek

a vég nélküli éj
csak piti stekszet kóstál
a fű közt
mely a melledből sarjad
jőjj velem kicsikém
kiáltják a kis kuvikok
jőjj az éjbe velem

Reimsben volt egy gótikus angyal
Lautisaariban egy lány
aki kést hordott az övében
félelemnek hívják az éjt
s ott gubbaszt a zsoldkönyv alatt
és most azok ott künn
nem a lokomotívok szikrái
a nyomjelzős ujjak azok
mik a stekszed után kotornak
jőjj velem csivitelnek a holtak
védelmezd a zsoldkönyvet s a fűvet
a vonat a te szülőházad
mi vagyunk mindnyájan a vonat
és minden állomást
mindet mindet úgy hívnak félelem
úgy hívják de
száguldj
félnek a többiek is

Oslo este
s a part fölött Mogilev
meg ne forduljatok
kinn a bárány
bent a farkas
zöld oly zöld a félelem
a nagy erdőben
géppisztolyt hord a farkas
zöldek oly zöldek a holtak
jőjj velem kicsikém
kívánatos a te fajtád
félelemnek hívják az éjt
s a kerekek
azok ezt zengik
hová igyekeztek

Lececsavarták a lámpát
aludni akarnak
csak a fülkében az ajtó mellett
a 25 wattos hold az világít még
az fog világítani egész éjszaka
mert körbejár a kalauz

a kalauz ő gondoskodik arról
hogy senki be ne surranjon
787 nyújtózkodó kifecamodott
álmukban megránduló lábak
elrendezett zűrzavarában
a kalauz ő gondoskodik arról
hogy senki ne dühöngjön
nehogy dezertáljon lábainak álmából
a kalauz körbejár
s megvizsgálja az alvók érzületét
van-e itt valaki akiben nincs elegendő
tisztelet
a vasút törvényei iránt
van-e itt valaki akiben nincs
elegendő tisztelet a síneken gördülő
törvény iránt
van-e itt valaki aki lázadni akar
a kalauz körbejár
megköszöri fogóját
megszámolja az alvók lábait
az állam jár körbe
a törvény jár körbe
az államnak megköszöri fogója van
s egy holdja
valakinek világítania kell
a hold az ajtó mellett
a hold a klozet mellett
humánus az állam

Ne lázadozzon senki
csak aki a fülkében ül
a hold alatt
az nem tud elaludni
ezt a holdat nem szabad lecsavarni
mondotta a kalauz
amikor utoljára arra járt
az állam...

Ti nem fogtok elaludni
sielő lányok
olvassatok tovább regényeitekben
pechetek van a helyetekkel
jobb az enyém
régóta ülök már a sötétben
jobb fülkét kerestem
az államban amely gördül
az éj nyiladékain át
egyik rossz cigarettát szívom
a másik után ízük olyan

mint tavalyi évről a lomb
 cigarettákat mik
 szárazak és füstöt okádnak
 s lassanként rágós almákká
 cserzik a szemet
 füstölök és felhőket
 fújok holdatok elé
 vékonyak a felhők
 érettetek többet nem tehetek
 s ezt magam miatt teszem
 megtanultam vonatban aludni
 a kerekek annyi mindent mesélnek

Ahogy a kerekek járnak úgy kellene írni
 a kerekeknek ritmusa van
 amely még megérinti a szívet
 hisz ez volt a trükk
 a rend trükkje
 a História birodalmi rádió szünetjele
 a statiszták fellépése felől
 mindenki másként hallott valamit

A kalauz körbejár a fogóval
 úgy jár körbe mintha Kafkától volna
 való
 Kafka is szívesen utazott
 vonattal Jehovához
 a kalauz körbejár
 de a kalauz végül mégis csak
 egy kis hivatalnok
 egy szegény családapa
 nyomorult fizetéssel
 Fáradt a kalauz ahogy mi mindannyian
 szeme piros és elaludnia
 tiltott
 átmegy a kocsikon
 s ügyetlenül kel át a lábak
 a nadrágba és harisnyába bújít lábak
 az álmodó lábak fölött
 meleg van

A sielő lányok olvasnak és ásítanak
 egyre több nő olvas
 bűnügyi regényt
 mondja a statisztika
 a sielő lányok nadrágot viselnek
 tanárnők már nem oly ifjak
 egyikük leveti pulóverét
 a pulóver piros

a nylonblúz úgy tesz mintha
 csúcsokkal ékítették volna
 és Németországban Németországban
 az elmúlt évben
 pár milliónyi laticel-mellet
 gyártottak s adtak el
 a blúz búzavirágkék
 a tanárnő nyújtózkodik és ásít
 egy jó sielő nő
 látni az arcán
 arca akár egy tizenhat éves kamaszé
 néhány szarkalábbal
 a tanárnő leül ismét s olvas
 megkérjük a jelenlevőket
 emeljék föl kezüket szól Sam Spade
 lanyha a V-arc
 biztosan van harminc a tanárnő
 Goodman gazember
 és Cairo meleg fickó
 vajon tudja a nő milyen az
 egyre több nő olvas bűnügyi regényt
 mondja a statisztika
 meg ne forduljatok
 kinn a bárány
 bent a farkas

Beledöglesz
 beledöglesz
 zengték a kerekek
 de hazudtak
 én kiálltam ezt
 csak keveset voltam fogságban
 Busovicban
 hallottuk az esti vonat füttyét
 Busovicnél a mezőkben
 a földben
 Come on mondta a V-arc
 Sam Spade GI* volt
 mi a gödrökben feküdtünk
 a gödrökben a földben
 s tizenketten ettünk naponta
 egy kenyeret
 kezdetben negyvenen ötvenen
 sátor nem jutott
 s nedves volt az eső
 Sam Spade GI volt
 és Hirsch kapitány
 vizsgálta az érzületet
 neki aztán volt joga hozzá

* GI (Government Issue) - amerikai (köz)katona (a ford.)

s azonkívül parancsban is állt
Hirsch kapitány kérdett Auschwitzról
igen mondtam én ismertem azt
Sam Spade GI volt
nedves volt az eső

Őket már nem támaszthattad fel
minket szabadon engedté
hosszú hosszú volt a vonat
a vonat mely Németország fele gördült
szép volt újra utazni
soha nem gondoltam
hogyan visszajövök még
mit kezdjen voltaképpen az ember
az életével
Hirsch kapitány
Hirsch
az életével

Aztán valakinek még a lábait is
elvitték
mindkettőt
menet közben virágokat akart tépni
nem sikerült
ám rohant tovább a vonat

Szmolenszkben a katedrális
Varsóban a kastély
feketén és némán áll a Cseh-erdő
s Würzburg
Würzburg úgy nézett ki akár a Majna-
parti Vitebszk
rendesek voltak a négerek
a leghosszabb csikkeket hajították el
zöld olyan zöld volt az este
narancshéjat zabáltunk
s énekeltünk
a ve-he-tést le-he-vágtuk
ra-ha-gyogó ka-har-dunkkal

És mögöttem vicceket mesélnek
van itt egy röhögő aki közbenyerít
átmókázzák az éjszakát meg az alvást
nyerítve mókázzák át az életet
magukat
a kalauz körbejár
s örvend
örvend az állam
ha nevetnek

Ismered azt
amikor Sztálin a mennyek kapujához ér
a vonat rohan a korom-nyiladékon át
elveszítem a poént
Sztálin a mennyek kapujához
ér már ismered
hallottad ezt
a mennyek kapuja
értetted
menny
a szakállas vicc
a szakállas öregember

Kalauz jár körbe s érdeklődik
a hit után
ezeknek a Jóisten egy viccfigura
amíg hasfájást nem kapnak
egy viccfigura mint Sztálin
a dolgozók Paradicsomán kívül
mi Oroszországban voltunk
a Jóistennél még nem jártunk
de voltaképpen
mindnyájunknak fáj a hasa
hasfájás fogfájás
fogfájás a szívekben
fogfájás mondtuk az egyszerűség
kedvéért
a lélekben

Szép volna
ha létezne a mennyek kapuja
s ha Sztálinnak Sam Spade-nek
a tanárnőnek a viccmesélőnek
a kalauznak Hirsch kapitánynak
és a halottaknak
a halottaknak
ha mindnyájuknak ott kellene járni
a táncot
az örök lakáshivatalnál
ahol nem érvényesül protekció
a bánattal teli hátizsákot kivéve
mit púpjában mindenki cipel magával
önnön bánatát
magától értetődik
Gondold meg ó lélek
milyen volna vajon

Sokakat láttam
akik hittek akár a gyermek

hallottam marxistákat imádkozni
ha az ég zengett

Mögöttem vicceket mesélnek
a sötét fülkében
a tanárnő bűnügyi regényét olvassa
a világos fülkében
a vonat éjszakán halad át
éjszakán
éjszakán

Éjjel
a holtak
a mennyek kapuját keresik
néha hallod amint vándorolnak
murván és fűvön át
az otthon nélküli hazatérők
jönnek Auschwitzból és Sztálingrádból
vannak még egyesek
Cannae-ból is ott
jönnek temetőből és tarlóról
urnákból és szemetesvödörökből
felbukkannak a tengerekből
a holtak hadosztályai
egy célt keresnek

Éjjel
körbejárnak és vonatokra ütnek
s a mi szemünkkel néznek
az ablaknál kifelé
mit egy mocskos iskolai szivacs
bemaszatolt
várunk az állomásra
de nem jön kalauz
s nem kiáltja Utolsó Ítélet
nem jön
és nem kiabál megy aludni
Odüsszeusz és Sztálin és Spade
a tanárnő a viccmesélő meg én
nekünk tovább kell utaznunk
egyik közhelytől a másikig

Kirkének már senkire nincs szüksége
hogy disznóvá változtassa
mondhatnánk
de ha az ég zeng
ha az ég zeng
akkor mindünknek van még egy imája
ezt biztosan tudom

s ha az embert valami megmenti
úgy az a félelem
mondhatnánk
de van még valami más
még valami más

Ha az ég zeng
mindünknek van
még egy imája

III

Egy fűlepte dombon

Az ablak tükre összetört
mögötte világ van
ívlámpák alatti világ
egy szeles peron
koptatott kőlapok
ládákkal rakott kordé
az ablak tükre összetört
ébren vagyok újra
egy vasutas
ballag lassan a síneken át
tart a vakvágányokhoz
ahol öreg lokomotívok rozsdásodnak
ott hol az utolsó ívlámpa
a lakható föld peremét jelzi
talán pisál

Huzatos peron
hosszan az éjféltbe
egy merőben hó nélküli télben
a megvilágított óralapon
jelről jelre szökken a mutató
egy fáradt paprikajancsi gyászban
pár utas szállt le
csüngő vállal enyésznek
ki a világból amelybe
a vasutas
a teherpályaudvarról
úgy tér vissza
mintha kísértetet látott volna ott
hideg van odakünn
s nem túl bátorságos
egy főpincér szállt fel
egy töltetnyi hideggel
az ingmelle alatt
kabátja kitárva

a tanárnő abbahagyja az olvasást
 a főpincér már nem lel ülőhelyet
 telve vagyunk
 jön a forgalmista főnök és sóhajtva
 emeli
 hallani az ablakon át
 emeli sóhajtva akár egy kikopott fűjtató
 a tárcsát
 ismét beszélni kezdenek a kerekék
 egy fáradt paprikajancsi
 táncolja szét a szomorú időt
 a lámpák alatt
mikor járt erre nyár

A főpincér letelepedett
 a sötétben a viccmesélő mellé
 csináltak neki helyet
 ő behurcolt
 egy hideggel teli ingmellet
 ingmelle mögött ott van a hó
 minden még le nem hullott hó
 most csend van
 s a tárcsás férfi sóhaja
 belakja a kocsit

Ez a pályaudvar beszállt
 s most velünk utazik

A tanárnők lógó állal
 megsüppedtek egymással szem közt
 a blúz alatt összeaszalódtak
 mikor járt erre nyár

Átjár bennünket a hideg
 hamarost havazik
 a kocsiban hó fog hullni
 mintha mindenki egy csínytevő pirulát
 rakott volna izzó cigarettájára
 a főpincér hozta
 mint vak útitársat a telet
 ő osztotta fel azt
 mindnyájunk között

A kerekék úgy csikorognak
 mint az esztergapadon
 farsang lett
 farsang volt
 anélkül hogy észrevettük volna
 az utolsó állomást

Hamvazószerdának hívták
 Hideg és macskajaj
 jó a megfontoláshoz
 legfőbb ideje
 gondolkodni
 mielőtt elsorvad az ember a hóban
 még nem szabad elmerülnöm
 a hóban
 várnak rám a túvel szurkáló
 jeges reggelben
 szólnom kell valamit
 egy előadást várnak tőlem
 megfeledeztem róla egészen

Beszélnem kell
 kultúráról és életézésről és hasonló
 hadova
 az előadás legyen pozitív
 építő jellegű
 könnyen érthető
 könnyen emészthető
 de konkrét
 ahogy azt a népművelés különböző
 titkárságain
 szokták megkövetelni és
 segédmunkás-gázsival kifizetni
 Beszélnem kell és
 vázlatot se csináltam
 így is mennie kell
 többnyire vázlat nélkül is elmegy
 csak a kezdet nehéz
 mindennél nehéz a kezdet
 mindig félek a kezdéskor
 egy idegen nyelven beszélek
 s az nem hatol be a fejekbe
 túl halkán szólok bele egy nevetésbe
 ami az utolsóelőtti sorban fogad
 mit is mesélhet az ember
 az igazság nem kibeszélhető

Csak keveset interpretálhatunk
 óvatosan
 elővigyázatosan
 csak egy kicsit szólhatunk az alázatról
 az áhítatról
 az odafigyelésről
 amit mindnyájan elfeledtünk
 a várakozásról

a kegyelemre való várakozásról
 a meghallgatás kegyelmére
 a látás kegyelmére
 KEGYELEM
 de kinek jut az
 de mi is az

Minő üres absztraktum mindez
 kérdezhetitek joggal
 ezekkel hülyítenek minket
 semmi más mint csöppnyi szép esti
 hangulat
 nyaralási érzés
 ha kuruttyolnak a békák
 s illatoznak a hársak
 semmi más

Néha úgy érezted tovatűnnek azok
 a kegyelem
 egy csöndes éjszakán
 ezt akarod bemesélni nekünk
 hogy ő változtat meg téged
 ezt akarod bemesélni nekünk

Hangulatok
 Mi is ismerjük

Szmolenszkben a katedrális
 Varsóban a kastély
 az orsai esti romok
 s ahogy előttünk becsapott
 vas és ürülék
 s a repeszek utálatos füttyülése
 ahogy abban a pillanatban
 két fűcsomó között
 ott állott a ti angyalotok
 s a repeszeket absztrakt kezével kapta el
 nem más volt ez mint kegyelem

Tudjuk mind
 hogy ez az
 ti épp úgy ahogy én
 de minden kegyelmünk néma volt
 az volt a hallgatag angyal
 ahogy recsegve ledőlt
 az volt a csend
 aminek lélegzésünket
 köszönjük

A mi kegyelmünket úgy hívják csend

De ő kihez szól
 VEDD ÉS OLVASD
 de ő kihez szól
 JÖJJ ÉS IMÁDJ
 de ő kihez szól
 MENJ ÉS TARTS BŰNBÁNATOT
 A főpincér vitte be
 ingmelle alatt a telet
 a világűr hidegét
 ami reggel fele száll le

A kerekék szétszabdadják az Időt
 a tárcsás ember sóhaja
 belakja a kocsi
 reggel fele jönnek az álmok
 a legnehezebbek
 az elgázoltta-levés álmai
 s a hulló bombákról szólók
 még egyszer kezdened kell
 a rohamot a 366-os erdőcske ellen
 még egyszer a Dnyeperbe esel
 a sárga víz
 a piszkos jég alatt
 akár egy kés olyan hideg
 Még mindig nem fejezted be
 a háborút
 mondja néhanap egy barátom
 igaza van
 vajon befejezte-e a háborút
 a világ

Ám ez csak ürügy
 mi mind magányosak vagyunk s
 megvan a kötelességünk
 mindenki magáért teljesítse azt
 én is szeretném a háborút befejezni
 már jobb is mint korábban

Csak a vonaton
 és reggel fele
 ér minket néha utol még
 Sam Spade kapcsán
 vagy egy előadáson való
 gondolkodás idején
 Éjszakán utazunk át
 alszanak a tanárnők
 szomszédom a kabátja bélésébe
 temette arcát
 már nem tudok visszaemlékezni

vonásaira
túl keveset látni
éjszakán utazom át
egy kis könyvtáros
aki olykor-olykor
ír egy verset melyet kinyomtatnak

Ah ahogy a vonat
ahogy a kerekek
úgy kellene írni
vas a vason
könyörtelenül
s bírni kellene a kegyet
hogyan mondhatjuk
vas a vason
MENJETEK ÉS TARTSATOK
BŰNBÁNATOT

Korábban minden
többé-kevésbé
hiábavaló fecsegés
nem különösebb kár
ha egy gyámoltalan szellemidézéssel
teli
verseskötet
nem okoz nagy feltűnést

A szomszéd kabátja bélésébe
temette arcát
megint dohányzom
hogyan a gyengécske holdat
a füstfelhők tovasodorják

Szép volna otthon
ezen az éjen
otthon
Van otthonom
és az asszonnyal s gyerekekkel
egyszerű minden

Tudom miért
kelek föl reggelente
este miért térek haza
s néha miért vagyok
úton mint azelőtt
Egy kis lakásban élünk úgy-ahogy
egy óriási téglakolosszusban mit
jogtalanul hívnak még háznak
de először egyáltalán nem volt lakásunk

Sokkal jobb lett
s egyszerűbb mint korábban
egy barátom így szólt a minap
nyárspolgáriasods
Spontán
viszonoztam
nyugodtan kijelentheted
hivatalnok vagyok
így igaz
elégedett vagyok a házasságommal
így igaz

Van feleségem
akit szeretek
s egy fiam
vidám fiú
jó ez így
a mi világunkban
ez még mindig jó így

Tudom én hogy van az
ha az ember otthon nélkül utazgat
ám tudom azt is
mit jelent
hogyan nem csupán magunkért
vagyunk felelősek

Jó az egyedüllét
még jobb ha hazatérhetünk
legyen bár sötét mindenütt
mégis oly ragyogó
csemeténk hajtincse
ártatlan ámulata
megszenteli a silány világ
legelkoptatottabb dolgait

Ám nem lett kisebb a világ
egy szoba-konyhás lakásból
nagynak is látni
és egyszer
egyszer talán
mi lakjuk azt a házat
egy fülepte dombon
s nézzük
hogyan vándorolnak a kimérák
felettünk magasan
s aki belép hozzánk
ne megkeseredve álljon odább

Így szól egyik barátom
te még nem fejezted be
a háborút
azt mondja a másik
nyárspolgár vagy
Úgy gondolom
sem egyik sem a másik
tudom hogy a szél a füvek közt
szüntelenül susogja
dalolja dalolja
a világ mítoszait

És ha most nagyon
odafigyelek
a kerekék épp úgy dalolnak
mint a fű

IV

A kakasok kiáltanak

A kalauz körbejár
arca duzzadt
még mindig nem alhat
álmai fölé hág
fogója éles
de már minden jegyet rég kilyukasztott
most ablakomnál sír
a köd

Alszanak a tanárnők
Sam Spade a csomagtartó hálóban
alszik
szomszédom a kabátja bélésébe
temette arcát
harmat hull
a bajtársak sírjaira
arcuk hazatért
a földbe
vannak kirgiz sztyeppék
erdei talajok mocsaras homokos földek
vannak földek Pleslautól
Taganrogig

Az ablakban
köd zokog

Szmolenszkben a katedrális
Varsóban messzi fent a kastély

a csöndes Visztula fölött
ha felfakad az éj
koromból volt az éj
ha a prágai teherpályaudvarról
fakad fel az éj
leány elhajtja a késed
még egy fahasábot vet a kályhába
hideg a reggel
a kifutópálya fölött
mielőtt az első kakas kiált
Mielőtt kiált a kakas
mindent elárulunk

Ez ama óra
midőn jönnek ők és döngetik a kaput
ez ama óra midőn elvisznek titeket
az óra amelyben legkegyetlenebbül
kacag a szurony
az elfogatás órája
a beismerő vallomás órája
a kivégzés órája
Mielőtt kiált a kakas
mindent elárulunk

Szomszédom a kabátja bélésébe
temeti arcát
az ablak fölött
hangtalan köd zokog
mely mögött úgy kelnek fel ők
mint minden reggel
nehezen s kelletlenül
mert tél van

Ez ama óra
midőn az istállóba lép a paraszt
marháinak meleg párájába
ez ama óra
midőn a munkás
az első villamosra vár
a fények órája
mik utcától utcáig
falutól faluig felelgetnek egymásnak
fejsze csap a fenyőbe
lehelet leng
kezdődik megint

Szmolenszkben a katedrális
Varsóban a kastély
az óceán mely ott lángol

a breton főnyen
fagyott földben feküsznek a holtak
felébredtek a tanárnők
s fölveszik kabátjukat
hideg van

Szomszédom öngyújtója befuccsolt
jobban működik az enyém
köszönömöt mond
széles az arca
melybe a munka
nehézkés ujjaival belevéste
nyomát

A halál órája ez
Auschwitzban a kemencék füstöt
okádnak
Vietnamban halkán sír egy gyerek
de a dacos kiáltás
órája is ez
éljen a szabadság
az óra midőn a hóhérok felismerik
halhatatlan az ember
ha lőnek is rá
csóványi vasat a keresztbe
halhatatlan az ember
liberta
swobóda
szabadság
ökölben a kéz
halhatatlan az ember
a megtörő szemekben soha többé
nem nyugszik le a Nap
Mielőtt kiált a kakas
legyőzzük a félelmet
s a bilincset

A kerekek zakatolnak
vas a vason
szomszédom felbukkan
kabátjából
hunyorog s így
szól hideg van
Az ablak mögött a ködben
pár fény úszik el
nem temető az
ablakok

Beszélgetni kezdünk

mögöttünk a viccmesélő szövegel
a beszélgetés órája ez
a vonatokon
mik befutnak
a nappal kapuján
és szignáljuk
rekedt sikolyával
köszöntik azt

Most már tudom
mit fogok két óra múlva
mesélni
Fény-körmenetek
siklanak tova künn
ébrednek az országutak
fényszórók üdvözlik egymás
kanyartól kanyarig
ismét úton van
az Ember

A kerekek zakatolnak
vas a vason
Egy peronkorlátnál
kerékpáros sokaság vár
iskoláslány int
a félhomályba
mikor kicsi voltam
számoltam a vagonokat
bizonyára ott kint is
számolt közülük valaki

Szomszédommal beszélgetek
hamarosan kiszállok
A bajtársiasság órája ez
most kiáltanak a kakasok
mind azt kívánjuk egymásnak titokban
hogy dűlőre jussunk a nappallal
mely a hegyek fölött csapong
a lebegő reggeli pírral
a szabadság szilaj sörényével
a bajtársiasság órája ez
most kiáltanak a kakasok
a kerekek zakatolnak
vas a vason

Szomszédommal beszélgetek
s tudom mit mesélek majd
a teremben
ha üzenetét a vonat

sokáig viszi a hágón túli völgyekbe
hallgassátok kerekai dalát
a dalt
mindazok bajtársiasságáról
akik úton vannak
együtt
túl a halálon

Koromból volt az éj
most kiáltanak a kakasok
csikorogni kezdenek a gépek
fény-körmenetek közelednek
a lejtőkön lefelé
úgy bizakodunk
kiáltanak a kakasok
senki nem magányos közülünk
amíg él

Napot kívánok néktek
sielő lányok
hivat s kedélyes hajlékot
szerencsét kívánok neked
öreg szomszédom
jó hazatérést
alvást kívánok néked
ha felváltanak
kalauz
álomtalan alvást kívánok néktek
bajtársak
földből készült ágyaitokban
kiáltanak a kakasok
az új nappal
a csúcsok fölött lebeg

Nem áruljuk el egymást
sohasem

Szmolenszkben a katedrális
Varsóban a kastély
Reimsben a gótikus angyalok
fogom mondani
Paestum omladékai
És Danzigé
oszlopok ikonok és kastélyok
forradalmárok és szenvedők
még mindig kiáltanak a kakasok
mi még mindig megyünk
fogom mondani
egy jövő felé
koromból volt az éj
mégis zöldek oly zöldek a rétek
a pásztorok nyarában
a jövő a mi anyaföldünk
a jövő a föld
a halottak felett

A holtak feletti föld
kegyelemmel teljes

MENJETEK ÉS VALLJÁTOK MEG
hogyan mi a csöndben figyelni akarjuk
kiválasztanak-e valakit egyszer
közülünk
aki a kegyelem szavait megérti
miket szüntelenül mondani fognak
mindenkinek
aki úton van

